

Lunds kommuns klimatpolitiska råd – Rapport 2021
Produktion: Kommunkontoret, Lunds kommun
Illustrationer: Grafolin
Tryck: Serviceförvaltningen, Lunds kommun
2021-04-07

Förord

Lunds kommuns klimatpolitiska råd (Rådet) bildades hösten 2018 med uppdrag att utvärdera hur Lunds kommuns samlade politik är förenlig med de klimatmål som antagits av kommunfullmäktige. Rådet, som består av forskare från Lunds universitet (LU) och SLU Alnarp, har sammantaget en bred tvär- och mångvetenskaplig kompetens och en gedigen erfarenhet av samverkan med olika samhällsaktörer.

Samarbetet mellan Lunds kommun och akademien har sedan länge stimulerat utvecklingen i Lund och utgör en viktig källa till nytänkande och problemlösning. Rådet uppskattar förtroendet att utvärdera kommunens klimatarbete men uttrycker samtidigt en ödmjukhet inför komplexiteten i detta arbete. Rådets ambition är att sträva efter att vara kritiskt granskande men också konstruktiv och lösningsorienterad för att kunna bidra till utvecklingen av det lokala klimatarbetet.

Rådet presenterar årligen en rapport i vilken Lunds kommuns klimatarbete granskas. Detta är Rådets tredje rapport i vilken Rådet valt att fokusera på Lunds kommuns förslag till nya klimatmål i miljömålsprogrammet LundaEko. Denna granskning kompletteras med en uppföljning av de klimatmål som antagits i den tidigare versionen av LundaEko (LundaEko II 2014-2020) inom områdena *Minsta möjliga klimatpåverkan* och *Klimatanpassning*.

Rådet har i sin granskning utgått från tillgängliga planer, dokument, redovisningar och data. Detta material har kompletterats med samtal med ansvariga tjänstepersoner. Under arbetets gång har Rådet även fört dialog med Ungdomspolitikerna i Lund, som på egen hand granskat LundaEko ur ett ungdomsperspektiv.

Under 2020 har mandatet för några rådsledamöter löpt ut – Lena Hiselius (LU), Anna Peterson (SLU Alnarp), Markku Rummukainen (LU) och Catharina Sternudd (LU) – och de har avtackats för sina insatser under de inledande två åren. Samtidigt har nya ledamöter tillkommit – Cecilia Akselsson (LU), Susanne Arvidsson (LU), Anders Larsson (SLU Alnarp) och Lars J Nilsson (LU) – som tillsammans med övriga ledamöter har deltagit i den granskning som presenteras i denna rapport.

Lund, april 2021

Lena Neij, ordförande (LU)
Roger Hildingsson, vice ordförande (LU)
Cecilia Akselsson (LU)
Johanna Alkan Olsson (LU)
Fredrik N G Andersson (LU)
Susanne Arvidsson (LU)
Anders Larsson (SLU Alnarp)
Lars J Nilsson (LU)

Innehåll

1. Inledning

1.1 Lunds kommuns klimatarbete.....	3
1.2 Rådets granskning 2021	3

2. Uppföljning av kommunens klimatarbete

2.1 Lunds kommuns mål för minsta möjliga klimatpåverkan.....	5
2.2 Lunds kommuns mål för klimatanpassning	9

3. LundaEko – mot nya klimatmål

3.1 LundaEko – en viktig pusselbit i klimatomställningen.....	10
3.2 En granskning av LundaEko.....	12
3.3 Klimat och energi.....	13
3.4 Boende och närmiljö	17
3.5 Produktion och konsumtion	19
3.6 Biologisk mångfald och ekosystemtjänster.....	21

4. Rådets slutsatser

4.1. LundaEko II (2014-2020).....	22
4.2. LundaEko (2021-2030).....	22

5. Rådets rekommendationer

24

1. Inledning

Klimatfrågan är global men kräver samtidigt lokala insatser. Såväl EU som den svenska regeringen pekar på vikten av ett lokalt klimatarbete för att nå de globala och nationella klimatmålen. I denna rapport granskar Lunds kommuns klimatpolitiska råd (Rådet) Lunds kommuns samlade politik för att möta klimatutmaningarna.

1.1 Lunds kommuns klimatarbete

Lunds kommun har under många år bedrivit ett aktivt lokalt klimatarbete, och kommunen har antagit lokala klimatmål som ligger i linje med nationella och internationella klimatambitioner (se Ruta 1). Kommunens långsiktiga klimatmål är att minska utsläppen av växthusgaser till nära noll 2050, och till år 2030 ska utsläppen inom kommunens geografiska område ha minskat med 80 procent jämfört med 1990. Under 2020 har ambitionen kommit att stärkas ytterligare, och i kommunens *Klimatkontrakt 2030* presenteras övergripande strategier för ett klimatneutralt Lund 2030 (se Ruta 2, nästa sida.).

Under 2019 och 2020 har Lunds kommun utvecklat sitt miljömålsprogram LundaEko med nya och uppdaterade mål och delmål. Flera av dessa mål kopplar direkt eller indirekt till klimatområdet och är relevanta för genomförandet av det lokala klimatarbetet.

Parallellt med utvecklingen av LundaEko, har kommunen även beslutat om en ny hållbarhetspolicy och ett nytt program för social hållbarhet, samt utvecklat en organisation för hållbarhetsarbetet genom att knyta samman det strategiska miljö- och klimatarbetet med planerings- och näringslivsarbetet i kommunen.

1.2. Rådets granskning 2021

Rådet har i tidigare granskningar av kommunens klimatarbete (Rapport 2019, Rapport 2020) kunnat påvisa framsteg i att möta uppsatta klimatmål för 2020. Samtidigt har Rådet flaggat för de stora utmaningar kommunen har att vänta i det framtida klimatarbetet. För att nå de långsiktiga klimatmålen måste takten i utsläppsminskningar öka och arbetet med klimatanpassning förstärkas. Det kommer att krävas insatser som går bortom den kommunala verksamheten och som inbegriper områden där kommunen inte har direkt rådighet (se Ruta 3, nästa sida). En viktig del i det lokala omställningsarbetet är ambitiösa och väl utformade mål.

I årets rapport granskar Rådet kommunens förslag på nya klimatmål för det uppdaterade miljömålsprogrammet LundaEko för 2021-2030 (se kapitel 3). Rådet redovisar även en uppföljning av de insatser kommunen gjort för att nå målen som antagits i LundaEko II (2014-2020) inom områdena *Minsta möjliga klimatpåverkan* och *Klimatanpassning* (se kapitel 2). Årets rapport avslutas med Rådets slutsatser och rekommendationer för kommunens fortsatta klimatarbete.

RUTA 1. KLIMATMÅL

LUNDS KOMMUNS KLIMATMÅL:

2020	50 procent minskade utsläpp av växthusgaser (jämfört med 1990)
2030	80 procent minskade utsläpp av växthusgaser (jämfört med 1990)
2050	Nära noll

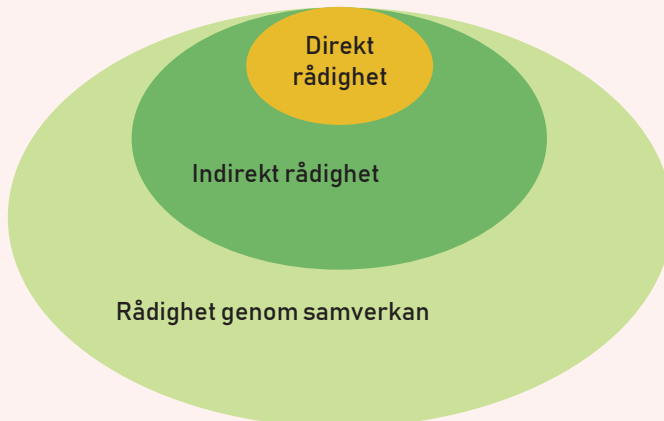
SVERIGES NATIONELLA KLIMATMÅL:

2020	40 procent minskade utsläpp av växthusgaser (jämfört med 1990)
2030	63 procent minskade utsläpp av växthusgaser (jämfört med 1990)
2040	75 procent minskade utsläpp av växthusgaser (jämfört med 1990)
2045	Netto noll (inkluderar kompletterande åtgärder)

Kommentar: "Netto noll" innebär att en mindre mängd utsläpp accepteras förutsatt att de kompenseras med kompletterande åtgärder såsom 1) ökade nettoupptag av koldioxid i skog och mark, 2) verifierade utsläppsminskningar genom investeringar i andra länder eller 3) infångning och lagring av koldioxid från förbränning av biobränslen, bio-CCS. Lunds kommun har inte möjlighet att vidta kompletterande åtgärder enligt 2 och 3 ovan, och har hittills inte inkluderat möjligheten att kompensera genom ökade nettoupptag av koldioxid i skog och mark.

RUTA 2. LUNDS KOMMUNS KLIMATKONTRAKT

Lunds kommun undertecknade den 11 december 2020 ett Klimatkontrakt i vilket kommunen åtar sig att bli klimatneutralt till 2030. Ambitionen om klimatneutralitet innebär att minska utsläppen i så stor utsträckning som möjligt, medan en mindre mängd utsläpp kan accepteras förutsatt att de kompenseras med kompletterande åtgärder (se Ruta 1 för definition av netto noll utsläpp). I avtalet, som tagits fram i samverkan med Viable Cities (ett svenskt strategiskt innovationsprogram) åtar sig de statliga myndigheterna Energimyndigheten, Tillväxtverket, Vinnova och Formas att stödja Lunds kommun i sitt klimatarbete, bland annat genom att se över lagar och regler, men också för att underlätta för kommunen att finansiera lokala klimatåtgärder.

RUTA 3. KOMMUNENS RÅDIGHET I KLIMAT OMSTÄLLINGSARBETET

Direkt rådighet: Kommunen kan minska utsläpp i sin egen verksamhet och i verksamheter med kommunalt ägande (byggnation, fjärrvärme, inköp, tjänsteresor etc.).

Indirekt rådighet: Kommunen kan skapa förutsättningar för andra att minska utsläpp genom myndighetsutövning, planering, rådgivning och information.

Rådighet genom samverkan: Kommunen har inom vissa områden begränsad möjlighet att påverka, men kan fylla en viktig roll för samverkan i kommunen.

2. Uppföljning av kommunens klimatarbete

Lunds kommun har i miljöprogrammet LundaEko II (2014-2020) antagit övergripande mål och delmål för minskad klimatpåverkan och för klimatanpassning. I detta kapitel följer Rådet upp i vilken utsträckning kommunen har uppfyllt dessa mål på basis av tillgängliga data från kommunen. Mer utförliga granskningar har presenterats i Rådets rapporter från 2019 och 2020.

2.1 Lunds kommuns mål för minsta möjliga klimatpåverkan

Lunds kommuns övergripande klimatmål för *Minsta möjliga klimatpåverkan* i LundaEko II är att minst halvera utsläppen av växthusgaser till år 2020, jämfört med 1990, och att därefter minska till nära noll år 2050

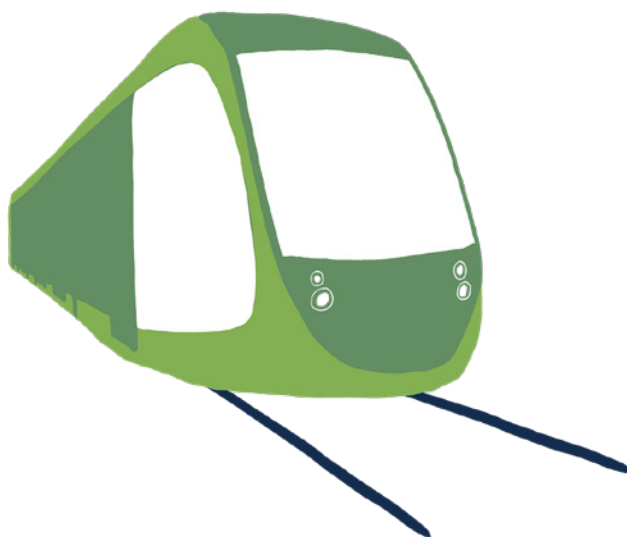
(se Ruta 4, nästa sida). Enligt tillgänglig statistik ser Lunds kommun ut att nå 2020-målet, då växthusgasutsläppen minskade med närmare 50 procent mellan 1990 och 2018. Den sektor som stått för de största utsläppsminskningarna är energisektorn, vilket till stor del kan förklaras med övergången till förnybar energi i fjärrvärmeproduktionen. Under 2018 och 2019 avvecklades den sista fossilbaserade fjärrvärmeproduktionen i form av torvförbränning i Örtofta kraftvärmeverk, och sedan dess är Krafringens fjärrvärmeproduktion helt fossilfri. I sin helhet har den lokala produktionen av el, värme och drivmedel från förnybara energislag ökat till 1186 GWh 2020, vilket motsvarar ungefär hälften av den totala energianvändningen i kommunen. Den lokala elproduktionen från förnybar energi har totalt ökat med nästan 300 GWh sedan 2013, och 2020 var elproduktionen från vindkraft 41 GWh och mängden solcellsproducerad el 6 GWh.

RUTA 4. LOKALA MÅL FÖR MINSKAD KLIMATPÅVERKAN

Utsläppen av växthusgaser i Lunds kommun ska minska med minst 50 procent till 2020 jämfört med 1990 och vara nära noll 2050

Delmål i LundaEko II	Rådets kommentar
4.1 Utsläppen av växthusgaser i Lunds kommun ska minska med minst 80 procent till 2030 jämfört med 1990.	Utsläppen har halverats till 2018.
4.2 Utsläppen av växthusgaser som uppstår vid produktion av varor och tjänster som Lunds kommun köper skall minska till 2020.	Målet bedöms ha uppnåtts, bland annat till följd av coronapandemin. Underlaget för uppföljning är emellertid, som Rådet tidigare konstaterat, ofullständigt. Kommunens egen uppföljning har fokuserat på inköp av livsmedel, för vilka de totala utsläppen av växthusgaser minskat med 24 procent sedan 2017, samt köpta transporter för vilka utsläppen minskat med 75 procent sedan 2017. Data visar att inköpen minskat kraftigt under coronapandemin inom de flesta produktgrupper, utom för vissa hygienprodukter.
4.3 Den kommunala organisationen skall vara fossilbränslefri senast 2020.	Målet är på god väg att nås, dock kommer kompletterande åtgärder att behövas. 2020 var den kommunala verksamheten till 99 procent fossilfri. Medan el- och värmeanvändningen i den egna verksamheten var till 100 procent fossilbränslefri, var andelen lägre för drivmedel (96 procent) och tjänsteresor (46 procent).
4.4 Primärenergianvändningen per kvadratmeter i Lunds kommuns lokaler och bostäder ska minska med 45 procent till 2020 jämfört med 2013.	Kommunen bedöms ha uppnått delmålet. Dataunderlaget har förbättrats för att hantera ofullständiga tidsserier i inrapporterade data. Serviceförvaltningen redovisar en minskning med 73% procent och LKF en minskning med 81 procent av primärenergianvändningen per kvm sedan 2013.
4.5 Den lokala produktionen av el, värme och drivmedel från förnybara källor skall öka med 700 GWh till år 2020 jämfört med 2013.	Målet har i stort sett uppnåtts. Den lokala produktionen av el, värme och drivmedel från förnybara energislag uppgick 2020 till totalt 1186 GWh, en ökning med uppemot 400 GWh sedan 2013. I underlaget ingår inte småskalig vedeldning och solvärme på villanivå. Lokal elproduktion från förnybar energi har totalt ökat med cirka 300 GWh sedan 2013 och förnybar värmeproduktion med cirka 90 GWh, medan drivmedelsproduktionen (biogas) inte ökat alls. Den lokala fjärrvärmeproduktionen, som är helt baserad på förnybara energislag, har minskat till följd av ett minskat värmebehov samt en ökad produktion i andra kommuner i det gemensamma fjärrvärmenetet.
4.6 Till 2020 skall biogasproduktionen i kommunen öka.	Tveksamt om målet är nått. Under 2020 utvanns vid Källbyverket 6,5 GWh biogas, men årsproduktionen har varierat mellan 5 MWh som lägst och 8,9 GWh som högst toppåret 2017. Ingen ny biogasproduktion har tillkommit eller planeras. Framtiden för Källby reningsverk, där biogasen framställs, är under utredning, vilket kan påverka möjligheterna att utvinna biogas lokalt framöver.
4.7 Lunds kommun ska senast 2017 ha avvecklat sina investeringar i företag som ägnar sig åt prospektering, exploatering utvinning eller vidareförädling av fossila energikällor.	Målet är uppfyllt sedan 2017.

Rådet bedömer att kommunen kommer att nå 2020-målet om halverade växthusgasutsläpp jämfört med 1990 även om statistik för 2019 och 2020 ännu inte finns tillgänglig. En bidragande faktor under 2020 bedöms vara Coronapandemin (se Ruta 5). För att nå framtida klimatmål är utmaningarna större. För att nå delmålet om 80 procent minskade utsläpp av växthusgaser till 2030 jämfört med 1990 behöver takten i utsläppsminskningar öka till minst sju procent per år

(se Ruta 6, nästa sida). Det ska jämföras med den årliga minskningstakten under perioden 2010–2018 som i genomsnitt varit 4–5 procent per år. Framtida utsläppsminskningar måste ske i sektorer där det är svårt att ställa om och där kommunen saknar direkt rådighet. Stora insatser kommer särskilt att behövas inom transportsektorn, som idag står för omkring hälften av växthusgasutsläppen, och jordbrukssektorn, som svarar för närmre 20 procent av växthusgasutsläppen.

RUTA 5 – CORONAPANDEMIN OCH KLIMATET

Coronapandemin har resulterat i märkbara förändringar i samhället, inte minst inom transportsektorn. I takt med att många verksamheter dragits ned, arbete utförts hemifrån och undervisning bedrivits på distans har arbetsresandet minskat för många. Likaså har fritids- och nöjesresor minskat drastiskt till följd av olika restriktioner. Det har medfört att resandet med bil, tåg och kollektivtrafik minskat kraftigt medan flygresandet i det närmaste upphört. Samtidigt har användandet av digitala plattformar ökat. De flesta av dessa effekter är troligen tillfälliga och det återstår att se vilka förändringar som blir bestående efter pandemin. En undersökning genomförd vid Lunds universitet visar emellertid att ökningen av resfria och digitala möten kan få ett kraftfullt uppsving framöver (Winslott Hiselius & Arnfalk, 2021).

Sammantaget minskade de globala utsläppen av växthusgaser med uppemot 20 procent under våren 2020. Genomsnittet för hela året var i storleksordningen sju procent (Le Quéré med flera, 2021). Nationellt bedömer Naturvårdsverket att de svenska utsläppen under 2020 har minskat med uppemot 10 procent. Siffror för att bedöma de lokala utsläppen saknas än så länge, men Lunds kommuns uppföljning i den egna verksamheten visar att såväl inköp som resandet minskat kraftigt. Exempelvis minskade klimatutsläppen från kommunala inköp av livsmedel med 20 procent medan utsläppen från tjänsteresor minskade med hela 84 procent under 2020. Dessa minskningar bedöms till största del bero på pandemin. På individnivå påvisar resestatistik och trafikmätningar för Lunds kommun att resandet med tåg och buss minskat med mer än en tredjedel (36 procent) under pandemin, medan motorburen vägtrafik minskat med nästan en femtedel (18 procent). Samtidigt ökade cyklandet under 2020 med cirka fem procent, vilket indikerar att cykeltrafiken kan vara tillbaka på samma nivå som 2015 och att den nedåtgående trenden under senare år kan ha brutits.

Framtida utmaningar för fortsatt minskade utsläpp av växthusgaser är främst relaterade till kollektivtrafikens utveckling liksom förändrade konsumtionsmönster och ökad e-handel. Under pandemin har kollektivtrafiken minskat väsentligt och många kollektivtrafikresenärer har valt andra transportslag såsom cykel och bil. Efter pandemin kommer det att bli en utmaning att återupprätta förtroendet för kollektivtrafiken och locka tillbaka resenärer. Coronapandemin har även accelererat e-handlen vilket lett till ökade transporter med lätta lastbilar.

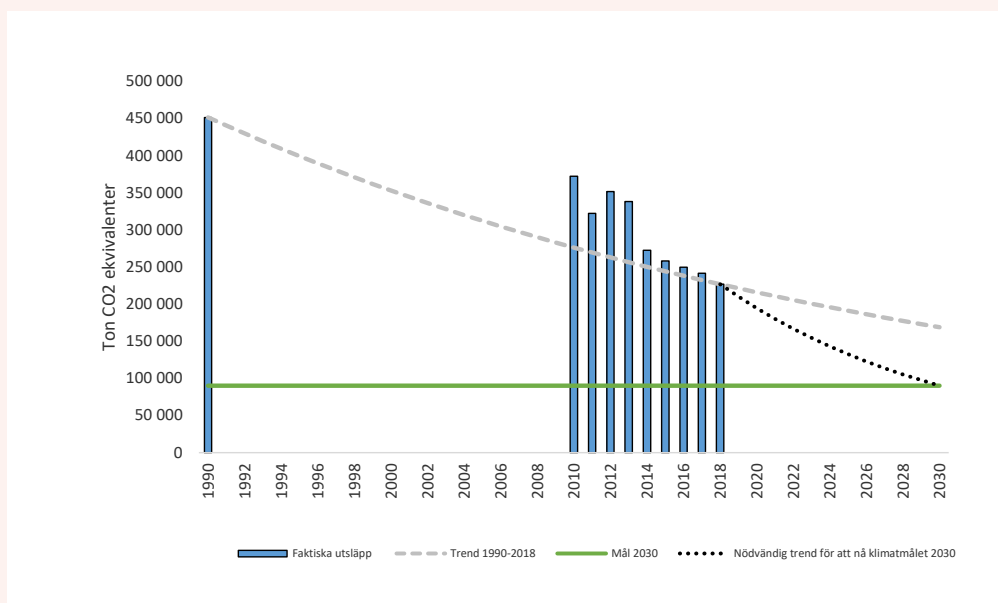
En positiv och lovvärd utveckling har samtidigt kunna skönjas internationellt. Många städer såsom Paris, Bryssel och Milano har i samband med pandemin börjat planera för bilfria stadskärnor, nya cykelvägar och mer plats för fotgängare. Undersökningar visar att medborgare i flertalet europeiska städer fortsättningsvis vill skapa mer utrymme för cyklisterna och gående, samt förbättra luftkvaliteten genom minskade luftföroreningar (se till exempel Posaner med flera, 2020).

Förändringar i rörelsemönster kan följas via mobildata, se till exempel Google:
<https://www.google.com/covid19/mobility/>

Referenser:

- Winslott Hiselius, L. & Arnfalk, P. (2021). When the impossible becomes possible: COVID-19's impact on work and travel patterns in Swedish public agencies. *European Transport Research Review*, 13, 17.
- Le Quéré, C., Peters, G.P., Friedlingstein, P. med flera (2021). Fossil CO2 emissions in the post-COVID-19 era. *Nature Climate Change*, 11, 197–199. (Se även Global Carbon Project, FN:s miljöprogram, med flera).
- Posaner J., Cokelaere, H. & Hernandez-Morales A. (2020). Life after COVID: Europeans want to keep their cities car-free. *Politico*, 11 juni 2020.

RUTA 6 – UTSLÄPP AV VÄXTHUSGASER I LUNDS KOMMUN 1990–2018

Utsläppen av växthusgaser i Lunds kommun har minskat sedan 1990 (den streckade linjen), men för att nå delmålet om 80 procent minskning av utsläppen till 2030 behöver takten i utsläppsminskningar öka (den prickade linjen). För att nå målet till 2030 (grön linje) kommer betydande minskningar av utsläpp behövas i de sektorer som står för den största andelen av växthusgaser, såsom transportsektorn (51 procent, år 2018) och jordbruket (17 procent, år 2018).

Trots behovet av stora insatser för att minska utsläppen av växthusgaser har kommunen fattat beslut som kan komma att motverka framtida utsläppsminskningar. Det gäller inte minst beslutet om utbyggnad av E22, som försvårar omställningen till ett mer hållbart transportsystem. Forskningen är entydig om att utbyggnad av väginfrastruktur leder till så kallad inducerad trafik (se till exempel Goodwin, 1996; Næss med flera, 2012). Det innebär att utbyggnad av motorvägar med exempelvis fler körbanor under en kort period ökar framkomligheten med bil, men också leder till ökad trafik och att trängseln inom en snar framtid (1–5 år) är tillbaka på motsvarande nivå. I Rådets rapport 2020 ifrågasatte Rådet utbyggnaden av E22:an i norra Lund och om beslutet i tillräcklig utsträckning följt Trafikverkets så kallade fyrstegsprincip, som innebär att nya väginvesteringar bör ske först efter att alla andra möjligheter att åtgärda trafikökning är uttömda. Framförallt beklagade Rådet att kommunen, Trafikverket och regeringen inte avvaktat effekterna av den nya spårvägen, som utgör en viktig del av mobilitetsplaneringen för Brunnsjöområdet. Hänsyn kunde också ha tagits till andra infrastrukturinvesteringar i närområdet såsom utbyggnaden av fyrspår mellan Lund och Malmö, som kan förväntas påverka framtida transport- och resandemönster. Då Trafikverket ansvarar för regional och nationell infrastrukturplanering såsom motorvägsinvesteringar saknar Lunds kommun full rådighet i frågan, men det är kommunen som kommer att behöva hantera de strukturella effekter som utbyggnaden kommer att få på transportarbetet lokalt.

Referenser:

Goodwin; P.B. (1996). Empirical evidence on induced traffic: A review and synthesis. *Transportation*, 23, pp. 35–54.
Næss, P., Nicolaisen, M.S. & Strand, A. (2012). Traffic forecasts ignoring induced demand: A shaky fundament for cost-benefit analyses. *European Journal of Transport and Infrastructure Research*, 12(3), pp. 291–309.

2.2 Lunds kommuns mål för klimatanpassning

I LundaEko II antog Lunds kommun ett övergripande mål och två delmål för kommunens klimatanpassningsarbete. Det övergripande målet riktar sig till alla som bor och verkar i Lunds kommun, medan delmålen framförallt omfattar den kommunala verksamheten (se Ruta 7). Kommunens klimatanpassningsarbete är en pågående process med syftet att integrera hänsyn till och säkerställa beredskap för klimatförändringar. Arbetet med en klimatanpassningsplan har påbörjats men inte slutförts och arbetet har under 2020 varit vilande. En risk- och sårbarhetsanalys genomfördes 2019, och i såväl kommunens nya energiplan som grönprom¹ har hänsyn till klimatanpassningsåtgärder tagits. År 2020 sjösatte VA SYD projektet *Tillsammans gör vi plats för vattnet* med målsättningen att hantera

skyfall och minska riskerna för översvämning samt få Lundaborna att använda tillgången på vatten på ett bättre sätt. Satsningen, som involverar privata aktörer, vill förändra synen på hur vi hanterar vatten i staden, på både privat och allmän mark. Exempelvis kan Lundabor få ersättning för att koppla bort sina stuprör från avlopps nätet. Bostadsrättsföreningar och hyresvärdar kan boka in en expert för gratis rådgivning och få tips av en VA-ingenjör.

Rådets ser ett stort behov av att intensifiera det fortsatta klimatanpassningsarbetet och att integrera behovet av klimatanpassningsåtgärder i all kommunal verksamhet och planering. I sin rapport 2019 redovisade Rådet en mer ingående granskning av kommunens klimatanpassningsarbete utifrån en analys av tillgängliga styr dokument och planer såsom den nya översiktsplanen.

RUTA 7. LOKALA MÅL FÖR KLIMATANPASSNING	
5. Alla som bor och verkar i Lunds kommun ska bidra till ett samhälle som är väl anpassat till pågående och förväntade klimatförändringar, och där negativa konsekvenser för människor, samhälle och miljö kan undvikas.	
Delmål i LundaEko II	Rådets kommentar
5.1 Lunds kommun ska ta fram en klimatanpassningsplan som hanterar förvaltningsövergripande klimatanpassningsfrågor senast 2018	Arbete påbörjat men inte slutfört. Nya indikatorer framtagna i samband med revideringen av LundaEko.
5.2 Klimatanpassning ska integreras i kommunens processer och planering i alla berörda verksamheter	Arbete påbörjat och vissa insatser genomförda, till exempel integrerat i Energiplanen och Grönprogrammet. Det saknas än så länge en samlad och enhetlig samordning för integrationen.

1. Energiplanen och Grönprogrammet antogs av Kommunfullmäktige den 30 januari 2020.

3. LundaEko – mot nya klimatmål

Under 2019 påbörjade Lunds kommun arbetet med att uppdatera sitt program för ekologisk hållbar utveckling – LundaEko – i vilket kommunens klimatmål anges. Programmet färdigställdes och gick ut på remiss under hösten 2020, och under 2021 tar kommunstyrelsen beslut om ett nytt miljömålsprogram. Nya LundaEko är avsett att gälla för åren 2021–2030 och ersätta kommunens tidigare miljömålsprogram LundaEko II (2014-2020). I denna rapport granskar Rådet det program som var ute på remiss under 2020, och har även fått ta del av de remissvar som inkommit.

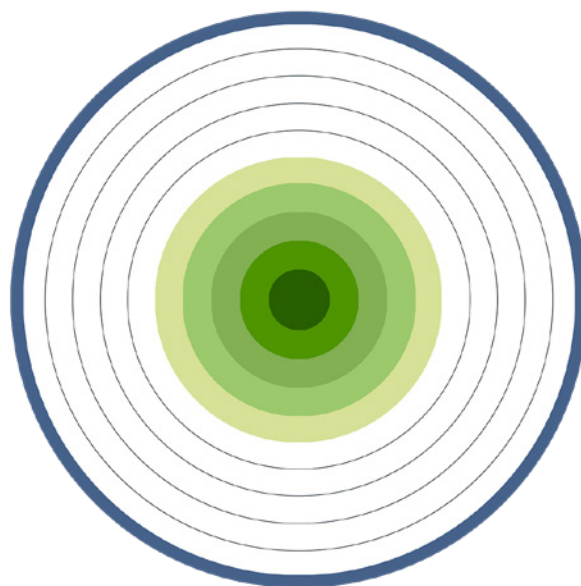
3.1 LundaEko – en viktig pusselbit i klimatomställningen

Under det gångna året har Lunds kommun utvecklat sitt hållbarhetsarbete och tagit fram ett nytt miljömålsprogram. LundaEko – Lunds kommuns program för ekologisk hållbar utveckling – ska ses som ett program med syfte att konkretisera Lunds kommuns policy för hållbar utveckling och en pusselbit i förverkligandet av kommunens vision *Lund skapar framtiden med kunskap, innovation och öppenhet*. Genom sin hållbarhetspolicy uttrycker kommunen en ambition om en ledande ställning inom området hållbar utveckling, baserat på ett innovativt, målinriktat och systematiskt arbete och en hög kunskapsnivå i den egna organisationen. Kommunen uttrycker även en ambition om att vidareutveckla arbetet i samverkan med andra offentliga aktörer, lärosäten, näringslivet och civilsamhället i stort. Arbetet ska bedrivas på ett sätt som genomsyras av transparens och en tydlig kommunikation, såväl internt som externt, för att engagera medborgare och medarbetare i kommunen.

Kommunens arbete för en hållbar utveckling kan beskrivas i tre dimensioner – ekologisk, social och ekonomisk – vilket också uttrycks i kommunens hållbarhetspolicy. I LundaEko lägger kommunen fast de långsiktiga prioriteringarna och fastställer ambitionerna för ekologisk hållbarhet. Sammantaget presenterar kommunen sex prioriterade områden för en ekologisk hållbar utveckling. Ett av dessa områden, *Klimat och energi*, är direkt kopplat till klimatfrågan medan flera av de andra områdena är direkt eller indirekt kopplade till åtgärder som är betydelsefulla för att uppnå klimatmålen. För varje område anges ett övergripande mål och ett antal delmål som konkretiseras i ett antal indikatorer för uppföljning och utvärdering.

LundaEko omfattar såväl klimatarbetet inom den kommunala organisationen (kommunkoncernen) som för hela det geografiska området Lunds kommun. Det betyder att kommunkoncernen har olika grad av rådgivning för att nå de uppsatta målen (se Ruta 3, sidan 4). I LundaEko redovisas även vilka nämnder och styrelser som är ansvariga för respektive mål. Ett huvudansvar betyder ett samordningsansvar mot angivet mål, medan ett delansvar innebär ansvar för att utforma relevanta åtgärder, aktivt delta i arbetet samt rapportera resultat.

Samttaget ger Lunds kommuns uttryck för en ambition att utveckla ett transformativt klimatarbete, där LundaEko utgör en viktig pusselbit (se Ruta 8, nästa sida).

Den lokala klimatomställningen i Lunds kommun kommer att behöva bygga på ett transformativt klimatarbete med visioner, mål, färdplaner, samhällsstyrning och handlingsplaner samt utvärderingar. *Visioner och policys* är viktiga då de anger riktning för en önskvärd utveckling. De bör utvecklas i samverkan mellan olika samhällsaktörer och kan med fördel kompletteras med visualiseringar som förstärker bilden av den framtid som eftersträvas. *Mål* är viktiga då de beskriver prioriteringar och ambitioner i omställningsarbetet. Sådana mål kan vara av övergripande karaktär men också brytas ned i mer detaljerade delmål. Målen kan vara kvantitativa men också inriktningsorienterade och peka ut viktiga vägval och samhällsförändringar. *Färdplaner* används för att beskriva möjliga (alternativa) vägar framåt och utgör en guide för beslutsfattare. Färdplanerna kan beskrivas som en flexibel metod för planering som underlättar systemförändringar och stakar ut prioriterade områden och insatser samt tydliggöra hur långsiktiga mål kan kopplas till kortsiktiga mål. *Samhällsstyrning* i form av regleringar, planer, styrmedel, finansiering, investeringar och åtgärdsstrategier är viktiga verktyg för genomförandet av den givna omställningen. Samhällsstyrningen utformas på såväl kommunnivå som nationell och EU-nivå och påverkas av samspelet mellan olika aktörer på flera nivåer. Utifrån satta mål behöver en *handlingsplan* för samhällsstyrningen tas fram som stödjer det praktiska genomförandet, samt kunskap inom relevanta områden och ekonomiska resurser säkerställas. En lokal handlingsplan bör beakta samhällsstyrning på alla nivåer och insatser såväl inom den egna verksamheten som i samverkan med andra samhällsaktörer. För att säkerställa en transformativ omställning krävs även fungerande system för *uppföljning och utvärdering* av samhällsutvecklingen och genomförda insatser och åtgärder. Kunskapen som genereras i utvärderingarna kan användas för att förbättra och korrigera pågående insatser eller till och med avbryta ineffektiva och kostsamma insatser. Ett transformativt klimatarbete behöver vidare baseras på forskning och innovation för att stödja mer banbrytande förändringar i samhället. Nedan åskådliggör Rådet viktiga insatser för en transformativ klimatomställning i Lunds kommun:

VISION OCH POLICY

Lunds kommuns vision
Lunds kommuns hållbarhetspolicy

KLIMATMÅL OCH FÄRDPLANER

Lunds kommuns hållbarhetsprogram – LundaEko
med övergripande mål och delmål

FORSKNING OCH INNOVATION

Forsknings- och innovationsprojekt i samverkan med universitet och näringsliv

SAMHÄLLSSTYRNING

Klimatkontrakt 2030
Planer – energiplan, mobilitetsplan (LundaMaTs), avfallsplan, grönplan, och så vidare
Samhällsplanering – översiktsplan, fördjupade översiktsplaner, detaljplaner, och så vidare
Lokala styrmedel – klimatväxlingssystem, gröna obligationer etc.
Miljöledningssystem

UPPFÖLJNING OCH UTVÄRDERING

LundaEko – indikatorer för uppföljning och utvärdering
IT-ledningsstöd (Stratsys) – verktyg för uppföljning
Miljöredovisning (årlig) – verktyg för uppföljning och rapportering
Lunds kommuns klimatpolitiska råd

3.2 En granskning av LundaEko (2021–2030)

I den föreslagna versionen av LundaEko (2021-2030) presenterar Lunds kommun sex prioriterade områden för en ekologisk hållbar utveckling:

- Klimat och energi
- Konsumtion och produktion
- Boende och närmiljö
- Biologisk mångfald och ekosystemtjänster
- Miljö och hälsofarliga ämnen
- Yt- och grundvatten

Rådets granskning fokuserar på *Klimat och energi* (se avsnitt 3.3) som är direkt kopplat till klimatområdet, men inkluderar även en övergripande granskning av

de områden som indirekt kopplar till klimatområdet, dessa områden är *Konsumtion och produktion, Boende och närmiljö* samt *Biologisk mångfald och ekosystemtjänster* (se avsnitt 3.4-3.6).

I granskningen utgår Rådet från dokument från Lunds kommun, samt samtal och intervjuer med berörda tjänstepersoner. Rådet har även fått ta del av inkomna remissvar, samt fört dialog med Ungdomspolitiken om deras synpunkter (se Ruta 9).

I texten nedan redovisas Rådets granskning av föreslagna mål, delmål och indikatorer. I kapitel 4 presenterar Rådet sina övergripande slutsatser gällande nya LundaEko.

RUTA 9. UNGAS SYNPUNKTER PÅ LUNDAEKO

Rådet har i samband med årets granskning fört dialog med Ungdomspolitiken i Lund för att få ta del av ungas synpunkter om LundaEko. Ungdomspolitiken i Lund har under det gångna året fokuserat på LundaEko och kommenterat förslaget till nytt miljömålsprogram utifrån ett ungdomsperspektiv. De har genomfört en ungdomsenkät för att få veta vad unga i högstade- och gymnasieåldern tycker om miljö- och hållbarhetsarbetet, samt fört samtal med ungdomar på de flesta högstadierna och gymnasieskolor i kommunen.

Många ungdomar upplever miljöprogrammet som svårtillgängligt, bland annat på grund av ett språkbruk anpassat för en vuxen publik, men också för att det saknas tydlighet om åtgärder och olika lösningar för att nå målen i programmet. För att engagera fler och involvera ungdomar i miljö- och hållbarhetsarbetet är det viktigt att informera i tidig ålder och satsa på skolan, samt att nå ungdomar via sociala medier.

Målen inom klimat- och energiområdet ser unga som tydliga, men de efterfrågar konkreta insatser för att minska bilåkandet och för att förenkla ungdomars bussresande, till exempel genom att erbjuda busskort till ungdomar. Många ställer sig också frågor om energianvändningen när skolor och andra lokaler lämnas upplysta när de inte används.

De klimatrelaterade målen inom övriga områden i LundaEko uppfattas i huvudsak som tydliga, med ett undantag: Inom Konsumtion och produktion är det mindre tydligt vilka lösningar som följer av målen. För unga är det svårt att ta ägarskap över denna fråga. För ungdomars konsumtion är det också viktigt att arbeta med attitydförändringar och få hållbarhetstänkande att genomsyra alla forum och miljöer. Ungdomar i byarna framhåller också vikten av att hållbar stadsutveckling även omfattar byarna i kommunen.

Ungdomspolitiken har under året också genomfört Klimathack, till exempel inom ramen för projektet Klimatneutrala Lund 2030. Syftet med Klimathacket var att fånga in ungdomars perspektiv på hur Lund kan lösa vissa utmaningar med att bli klimatneutrala inom områdena cirkulär ekonomi och hållbart resande. Alla idéer som "hackas" fram bildar underlag för arbetet att ta fram en handlingsplan inom Klimatneutrala Lund, som ska färdigställas i augusti 2021.

Mer information om Ungdomspolitiken:

<https://ungilund.se/ungdomspolitik/om-ungdomspolitik/organisation>

3.3. Klimat och energi

Övergripande mål

År 2030 är Lund en klimatneutral och fossilbränslefri kommun som är anpassad till ett klimat i förändring. Med klimatneutralitet är vår utgångspunkt det geografiska området Lunds kommun. De territoriella utsläppen av växthusgaser ska minimeras. Fossila bränslen fasas ut och övriga utsläpp minimeras. Återstående utsläpp hanteras med kolsänkor inom kommunens gränser. Lunds kommun använder sig inte av kompensation utanför kommunens gränser.

Rådet välkomnar det övergripande målet och de separata delmål som satts upp för området Klimat och energi. Det övergripande målet överensstämmer med ambitionen i Klimatkontrakt 2030 (se Ruta 3) och delmålen bedöms täcka in huvudsakliga insatser för att nå det övergripande målet. De föreslagna delmålen ersätter, förtydligar och förstärker tidigare gällande delmål, samt kompletterar med nya delmål (till exempel om kolinlagring). I texten nedan granskar Rådet varje enskilt delmål och de indikatorer som föreslagits för uppföljning.

Klimat och energi: Utsläpp av växthusgaser

Delmål

Utsläppen av växthusgaser* i Lunds kommun ska, jämfört med 2010, minska med minst 65 procent till 2025, med minst 80 procent till 2030 och vara nära noll 2050.

* Omfattar växthusgaserna koldioxid, metan, lustgas och fluorerade växthusgaser.

Delmållets utformning

Delmålet om minskade utsläpp av växthusgaser 2025 och 2030 ligger i linje med den koldioxidbudget kommunen tidigare beslutat att utgå ifrån, och för att nå målet 2025 kommer den årliga minskningstakten behöva öka till minst 8 procent per år.

Uppföljning av målet – Indikatorer

De föreslagna indikatorerna för uppföljning bygger på befintliga indikatorer i kommunens uppföljningssystem (Stratsys) och inkluderar sektorer såsom jordbruk, energi, transporter, industri och näringsliv, avfallshantering, produktanvändning och arbetsmaskiner. För en gedigen uppföljning behöver vissa indikatorer specificeras och förtydligas (till exempel för transporter, energitillförsel och produktanvändning) och nya indikatorer för markanvändning (till exempel våtmarker) läggas till.

Klimat och energi: Energieffektivisering

Delmål

Energianvändningen ska minska med minst 15 procent mellan 2015 och 2030 inom Lunds kommun.

Delmålens utformning

Delmålet om en minskad energianvändning på 15 procent bör ses som ambitiöst. I Sverige har energianvändningen i princip varit konstant i bostads- och servicesektorn sedan 1970. I transportsektorn har energianvändningen generellt ökat sedan 1970-talet, men under senare år minskat något sedan högstanivån 2004.² Det är dock oklart varför målet satts till just 15 procent.

Uppföljning av målet – Indikatorer

De föreslagna indikatorerna om slutanvändning av energi inom det geografiska området (GWh/år) är övergripande och möjliggör uppföljning av delmålet. Förslaget inbegriper även indikatorer om energianvändning i kommunorganisationen (kWh/kvm). För en ökad förståelse av energieffektivisering i kommunen skulle det behövas indikatorer kopplade till flertalet sektorer (till exempel transporter, byggnader, industriproduktion) och i verksamheter som inte är kopplade till den egna organisationen.

Klimat och energi: Förnybart

Delmål

Den lokala* produktionen av förnybar el, värme och drivmedel ska 2025 vara minst 1300 GWh varav sol och vind ska stå för minst 100 GWh.

* Lokala betyder inom det geografiska området plus Krafringens produktionsanläggningar inom fjärrvärmenätet Lund/Lomma/Eslöv. Restvärme ingår i definitionen av förnybart.

Delmålens utformning

Rådet välkomnar de justeringar som gjorts i delmålet om förnybar energi, men saknar målformuleringar för 2030. Rådet har tidigare påtalat behovet av en kraftfull ökning av den lokala elproduktionen för att säkerställa en långsiktigt hållbar och robust energiförsörjning, såväl vid normaltillstånd som vid effekttoppar, samt vikten av att ta till vara på lokal restvärme för att täcka lokala värmebehov. Att sätta mål för lokalt producerade drivmedel är emellertid inte lika självklart, utan användningen av förnybara drivmedel kan även tillgodose av produktion utanför kommunens geografiska område. Samtliga dessa aspekter har beaktats i det nya delmålet.

Det är oklart varför kommunen enbart väljer år 2025 i detta delmål, och inte kompletterar med ett mål för 2030. Målet för 2025 bör emellertid ses som ambitiöst jämfört med tidigare mål för 2020 om att öka den lokala produktionen med 700 GWh från 2013. I målet för 2025 ingår även en ökning av elproduktionen från vinkrafts- och solcellsanläggningar i Lunds kommun, som innebär en fördubbling från ca 50 GWh år 2020 till 100 GWh år 2025.

Uppföljning av målet – Indikatorer

De föreslagna indikatorerna om lokal produktion av energi möjliggör en detaljerad uppföljning av delmålet. Eventuellt skulle indikatorerna kunna kompletteras med en rådighetsaspekt och indikatorer för produktion kopplad till egen verksamhet kontra produktion i annan huvudmans regi.

Klimat och energi: Transporter

Delmål (utsläpp)

(Presenterat under Klimat och energi): Utsläppen av växthusgaser från transportsektorn ska minska med minst 90 procent mellan 2010 och 2030.

Delmål (mobilitet)

(Presenterat under Boende och närmiljö): Lunds kommun ska ha ett miljöanpassat och välutbyggt mobilitetssystem med attraktiva, säkra och effektiva gång- och cykelvägar i och mellan tätorterna.

Delmålens utformning

Utsläppsmålet är ambitiöst och går längre än det nationella klimatmålet för transportsektorn (70 procent till 2030). Utsläppsmålet är kopplat till mobilitetsmålet (under Boende och närmiljö), som bör betraktas som ett delmål till utsläppsmålet. Rådet anser att ett miljöanpassat mobilitetssystem är en förutsättning för att utsläppen från transporter ska minska. Målen är relaterade till varandra och bör behandlas sammanhållet.

2. Energimyndigheten – Energiläget 2020

Mobilitetsmålet är ett kvalitativt effektmål som följer av mobilitetsplanen LundaMaTs. Till skillnad från mobilitetsplanen specificeras dock inte transportarbetets fördelning mellan olika transportslag, vilket är en försämring. Rådet beklagar detta då mobilitetsplanens mål om att inte öka vägtrafiken i sig är otillräckligt och behöver skärpas för att utsläppsmålet för transportsektorn ska kunna nås, något Rådet påtalade i sin rapport 2019. I LundaEko specificeras inte heller hur stor omfördelning av transporter från bil till kollektivtrafik eller gång och cykel som är nödvändig för att nå målet, eller hur transportbehov kan minskas. Dessutom är det otydligt vad som i målformuleringen avses med ett välutbyggt mobilitetssystem, eller hur det förhåller sig till det övergripande klimatmålet.

Uppföljning av målen – Indikatorer

De föreslagna indikatorerna är till största del redan tillgängliga inom ramen för LundaMaTs-arbetet och uppföljningen bygger på tillgänglig trafikstatistik och kommundata. Tre indikatorer gällande körsträckor, miljöbilar och försäljning av fordonsgas är nya. Rådet saknar en tydlig röd tråd i valet av indikatorer och få av indikatorerna under mobilitetsmålet relaterar direkt till utsläppsmålet. För att kunna göra en samlad helhetsbedömning av hur trafikarbetet och fördelningen mellan olika transportslag utvecklas över tid behöver indikatorer väljas ut baserat på det arbete och de åtgärder som krävs för att nå klimatmålet om minskade utsläpp i transportsektorn eller som bidrar till utvecklingen av ett miljöanpassat transportsystem.

Klimat och energi: Kolinlagring

Delmål

Kolinlagring inom Lunds kommun ska öka mellan 2020 och 2030.

Delmålens utformning

Kolinlagring utgör en viktig pusselbit för att nå målet om ett klimatneutralt Lund 2030. Målet är ambitiöst i en kommun med relativt liten andel skogsmark, men bedöms inte vara orealistiskt (se Ruta 10).

Uppföljning av målet – Indikatorer

De föreslagna indikatorerna kan delas in i tre olika nivåer. Indikatorn *Kolförråd i marken* är huvudindikatorn, som slutgiltigt behövs för att följa upp delmålet. Sex indikatorer gäller kolförråd i olika marktyper (åkermark, betesmark, skogsmark, urban parkmark, anlagda våtmarker och övrig mark), och behövs för att kunna göra beräkningar för huvudindikatorn. De tre övriga indikatorerna, om koldioxidutsläpp från jordbruksmark, ökad kolinlagring till följd av projekt och förändrad markanvändning, är indikatorer som kan visa på förändringar som påverkar det uppsatta delmålet, och kan vara viktiga vid de första utvärderingarna, innan kan följas upp fullt ut. Rådet föreslår att dessa tre olika nivåer tydliggörs i uppföljningsarbetet. Eftersom delmålet är nytt finns enbart data för några få indikatorer såsom *Koldioxidutsläpp från jordbruksmark*, och metodiken för utvärdering är ännu inte utvecklad.

RUTA 10. ÅTGÄRDER FÖR ATT ÖKA KOLINLAGRINGEN – EXEMPEL: ÅTERVÄTNING AV ORGANOGEN JORDBRUKSMARK

I samband med att det nya delmålet om kolinlagring har inrättats har Lunds kommun tagit initiativ till flera forskningsprojekt i syfte att ta fram effektiva åtgärder för att uppnå målet. Studier har gjorts av restaurering av våtmarker, återvätning av skogsmark och organogen jordbruksmark, åtgärder i urbana parker samt användning av biokol. En av de åtgärder som bedöms ha hög potential i Lunds kommun är återvätning av organogena jordar (Brodén, 2020). Även om enbart sex procent av den totala jordbruksmarken i Lunds kommun utgörs av organogena jordar, så står de för stora växthusgasutsläpp, omkring en tiondel av kommunens totala utsläpp av växthusgaser, i form av koldioxid och lustgas. Återvätning av organogen jordbruksmark kan göra att marken i stället blir en kolsänka, och denna åtgärd har därmed stor potential att bidra till att kolinlagrings- och utsläppsmålen uppnås. För att marken ska omvandlas från kolfälla till kolsänka är det viktigt att åtgärderna utförs på rätt sätt, exempelvis vad gäller vattenytans läge i förhållande till markytan. Det är även viktigt att beakta tidsaspekten, då det kan ta många år innan marken omvandlats till en kolsänka. Fortsatta studier, kartläggning av områden aktuella för återvätning samt spridning av information krävs för att åtgärden ska ta fart. Vattenvårdsorganisationer och lokala vattenråd kan hjälpa till med rådgivning och ekonomiskt stöd.

Referens:

Brodén, E. (2020). *Återvätning av organogen jordbruksmark. Möjligheter för klimatvinster i Lunds kommun*. Examensarbete för kandidatexamen 15 hp, Miljövetenskap, Lunds universitet.

Klimat och energi: Klimatanpassning – förebygga

Delmål

Den fysiska miljön i Lunds kommun ska utformas så att sårbarheten för risker kopplade till pågående klimatförändringar ska minska mellan 2020 och 2030.

Delmållets utformning

Målet är nytt och bidrar till att minska sårbarheten för klimatets förändringar. Även om målet inte fokuserar på minskade utsläpp vore det önskvärt om denna koppling görs då såväl insatser för minskade utsläpp (till exempel satsningar på cykelvägar) som insatser för klimatanpassning (till exempel ökad mängd grönsstruktur, mer genomsläppliga eller vattenhållande ytor) gör anspråk på markanvändningen. Rådet ser gärna en tydlig vägledning för hur mål och insatser för klimatanpassning och utsläppsminskning kan kombineras. Delmålet kan även preciseras gällande andelen hårdgjord yta och grönyta i tätbebyggda områden (där privat mark inkluderas).

Uppföljning av målet – Indikatorer

De föreslagna indikatorerna anses relativt enkla att följa upp och Rådet bedömer att det finns bra och lättillgängliga data. Indikatorn elavbrott passar eventuellt bättre in under beredskapsmålet.

Klimat och energi: Klimatanpassning – beredskap och hantera

Delmål

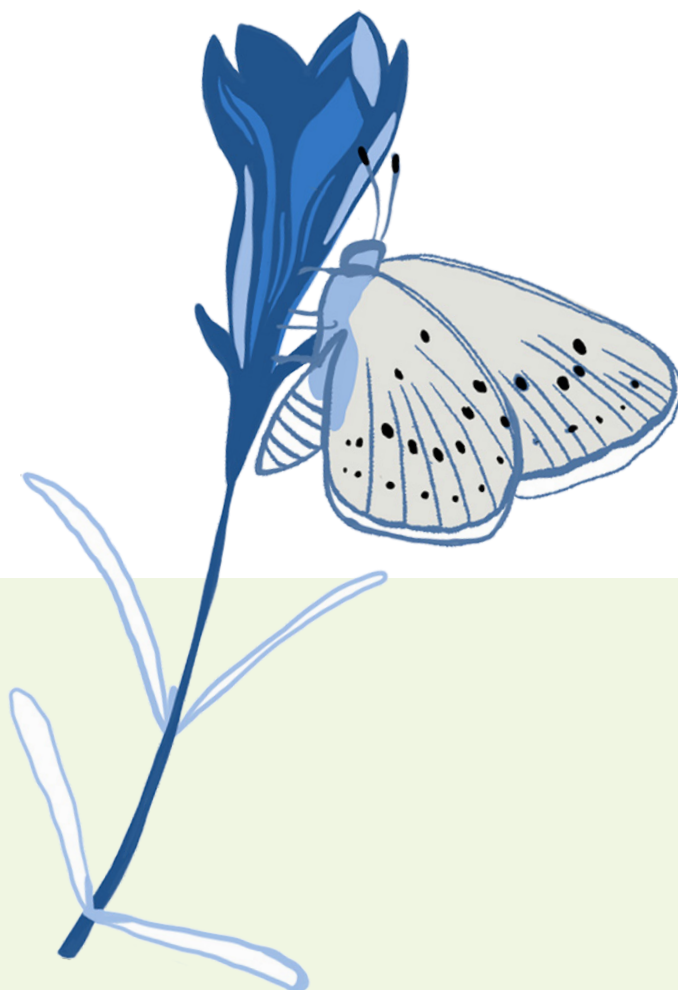
Kommunkoncernens förmåga att hantera effekterna av extrema väderhändelser kopplade till värme och nederbördsmängd ska öka mellan 2020 och 2030.

Delmållets utformning

Delmålet är ett förtydligande av redan tidigare pågående arbete och tydliggör olika aspekter av klimatanpassningen.

Uppföljning av målet – Indikatorer

Indikatorerna som presenteras utgör ett gott försök att greppa ett komplext problem, men skulle behöva kompletteras med indikatorer för exempelvis rapporterade översvämningar och dagar då temperaturen i kommunala serviceverksamheter överskrider visst gradantal. Det är också viktigt att det framgår tydligare hur man tänkt redovisa och använda indikatorerna för att förbättra kommunens beredskapskapacitet.

3.4 Boende och närmiljö

Övergripande mål

År 2030 är Lunds kommun en föregångare och förebild inom hållbar stads- och landsbygdsutveckling

Det övergripande målet är ett inriktningsmål som visar på vilja och ambition till hållbar utveckling av såväl urbana områden som landsbygd. Rådet välkomnar målet, men skulle gärna se ett mer konkret mål. Utformningen av de specifika delmålen är viktiga då Lunds kommun växer och det är av stor vikt att utforma staden och besluta om framtida investeringar som ger minimal klimatpåverkan och maximal klimatanpassning. De fem föreslagna delmålen är emellertid ganska frikopplade och det är svårt att se hur de följer av det övergripande målet. Målet har en nära koppling till andra prioriterade områden och mål i LundaEko, till exempel delmålen om transporter, om förebyggande klimatanpassning och om biologiskt mångfald och ekosystemtjänster.

Delmål 1

Hållbart och cirkulärt byggande och förvaltning: Lunds kommun har år 2030 etablerat sig som en föregångare inom cirkulärt och klimatneutralt byggande, med sikte på att ligga väl i linje med målen i den nationella färdplanen

Delmål 2

Buller, luft och strålning – Inkluderas inte i Rådets granskning

Delmål 3

Transporter – se avsnitt 3,3 ovan

Delmål 4

Jordbruksmark: Kommunkoncernen ska i framtida bebyggelseplanering först och främst utgå från att växa genom förtätning av befintlig bebyggd mark eller hårdgjorda ytor. Den högklassiga jordbruksmarken (klass 8–10) ska värnas. Jordbruksmark bör inte tas i anspråk för ny bebyggelse

Delmål 5

Kulturvärden – Inkluderas inte i Rådets granskning

Boende och närmiljö: Hållbart och cirkulärt byggande och förvaltning

Delmålets utformning

Målet är ett inriktningsmål med ambitionen att etablera sig som en föregångare inom området. Målet skulle kunna kompletteras med tydligare och mer specifika mål för nybyggnation och renovering baserat på miljöcertifieringssystem i branschen. Rådet hade gärna sett underlag som beskriver alternativa lösningar och insatser för att nå målet, till exempel om energianvändning i nybyggnation, alternativa material i nybyggnation, möjligheter till återanvändning av gamla byggnader, etablering av återbruksdepå, etc. Ett mål om boendemiljö bör även inkludera indikatorer rörande kvalitet på närmiljön (tomten).

Uppföljning av målet – Indikatorer

De föreslagna indikatorerna är breda och inkluderar flertalet aspekter, till exempel energiprestanda i nybyggnation och hela beståndet; byggmaterial vid nybyggnation, återbruk och återvinning av byggmaterial; CO₂ utsläpp från byggnation; schaktmassor. Ytterligare indikatorer kopplade till kvalitet på närmiljön skulle behövas.

Boende och närmiljö: Jordbruksmark

Delmålens utformning

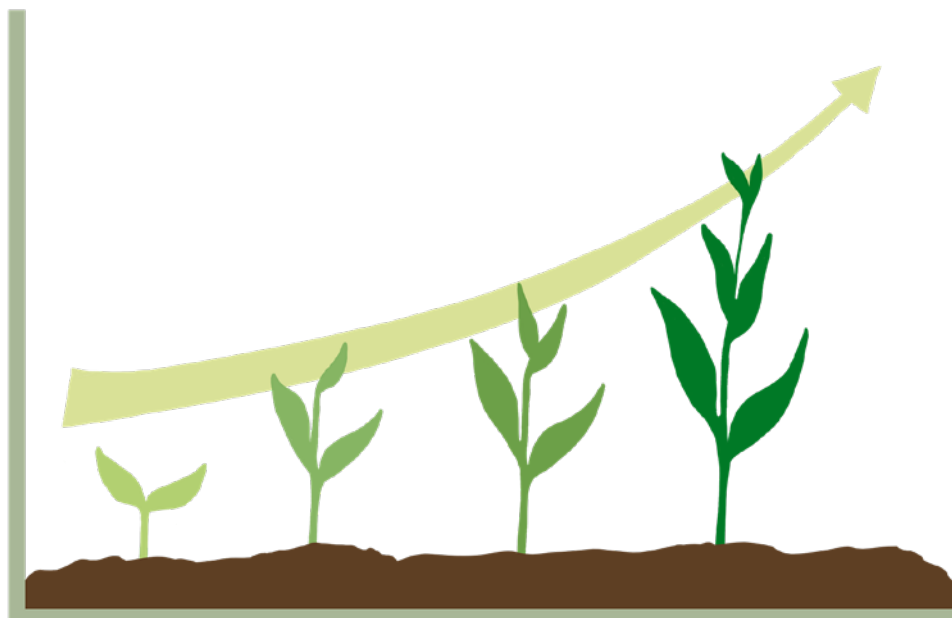
Rådet uppskattar att kommunen kombinerar två viktiga aspekter som berör jordbruksmarken; dels att kommunen först och främst ska växa genom förtätning; dels att värna högklassig jordbruksmark. Rådet vill även göra kommunen uppmärksam på den förvirring som råder kring användandet av begreppet ”förtätning” och att det inte går att sätta likhetstecken mellan förtätning och att bygga tätt. Nya bostadsområden byggs ibland alldeles för täta, främst av ekonomiska skäl, men med förtätning avses (kvalitativ) luckförtätning på redan ianspråktagen mark, till exempel parkeringsplatser, där det även görs plats för mer grönstruktur. Kvalitativ förtätning inbegriper inte byggnation på grönområden.

Uppföljning av målet – Indikatorer:

Rådet anser att det är snålt med indikatorer vad gäller den första delen av delmålet och skulle vilja se indikatorer som direkt relaterar till förtätningens kvalitet, det vill säga andel planerad bebyggelse och ny grönstruktur på redan ianspråktagen mark, gärna med precisering av vilken typ av mark, förutsättningar för träd, total grönyta eller total grönyta/område/person. Sådana indikatorer skulle möjliggöra bedömning av kvaliteten på förtätningen och andra aspekter såsom klimatanpassning. Rådet föreslår även att kommunen tydligare använder stödverktyg för att bedöma jordbruksmarkens värden och kvalitet på grönstrukturer.³

3. Granvik, M. och Larsson, A. (2015). *Kommunens arbete med jordbruksmarkens värde – ett stödverktyg*, Jordbruksverket

3.5 Produktion och konsumtion

Övergripande mål

År 2030 konsumeras och produceras det mer cirkulärt i Lunds kommun. Det ska vara lätt att göra rätt.

Rådet anser att formuleringen i det övergripande målet tyder på högt ställda ambitioner. Samtidigt är målet otydligt formulerat och det saknas definitioner av såväl ”mer” som ”cirkulärt”.⁴ Delmålen ger ett visst förtydligande, men även dessa är i stor utsträckning vagt formulerade. Det är svårt att se hur de sju delmålen följer av det övergripande målet och hur de förväntas bidra till de övergripande målen om en cirkulär ekonomi och 80 procent minskade utsläpp av växthusgaser. Det skulle även underlätta genomförande och måluppfyllelse om det fanns mer systematik och struktur i formuleringen av delmål, exempelvis genom att dela upp dem efter sektorer eller verksamhetsområden. Rådet kan även notera att frasen ”lätt att göra rätt” i målet inte specifikt är knutna till delmålen.

Delmål 1

Hållbar tillväxt: Kommunkoncernen skall vara ett föredöme inom grön hållbar tillväxt och säkerställa att tillväxten inte leder till negativ miljöpåverkan.

Delmål 2

Upphandling: Alla upphandlingar, som kommunkoncernen utför, av varor och tjänster ska ställa relevanta hållbarhetskrav. Andelen upphandlingar som sätter höga samt innovativa miljömässiga krav ska kontinuerligt öka.

Delmål 3

Konsumtionsbaserade utsläpp: Till 2030 ska de årliga konsumtionsbaserade utsläppen av växthusgaser i Lund minska till fem ton per invånare, varav kommunkoncernen får stå för max 0,3 ton.

Delmål 4

Mat och måltider: I Lunds kommunkoncern ska samtliga val av livsmedel ha minsta möjliga negativa miljöpåverkan. Mängden matsvinn ska årligen minska.

Delmål 5

Hållbar livsmedelsproduktion och motståndskraftiga jordbruksmetoder: Senast år 2030 ska livsmedelsproduktionen i Lunds kommun vara hållbar och motståndskraftig samt bidra till en långsiktig livsmedelsförsörjning och till upprätthållande av ekosystem, mark och jordkvalitet.

Delmål 6

Näringsliv och affärsmodeller: Lunds kommunkoncern ska möjliggöra och förenkla etablering av affärsmodeller, varor och tjänster som är cirkulära samt miljö- och klimatsmarta.

Delmål 7

Minskning av avfall och ökat återbruk: Lunds kommun ska minska mängden verksamhetsavfall och hushållsavfall markant. Hushållsavfallen ska minska med 35 procent per invånare.

4. Cirkulär ekonomi förknippas allmänt med minskad användning (reduce), återanvändning (reuse) och återvinning (recycle). Delmålen kan ges en bättre struktur och tydlighet genom att förhålla sig till detta.

Delmålens utformning:

Delmålen visar på en progression i kommunens arbete kring produktion och konsumtion, samtidigt som det finns oklarheter i hur delmålen har formulerats och vad som avses. Oklarheterna är som störst i delmålen som omfattar tillväxt (1) och näringsliv (6) och ett viktigt nästa steg kommer att bli att utveckla vad man de facto avser samt att precisera hur detta kan göras. Målformuleringen i *delmål 5 och 7* är tydligare men det saknas motiveringar till målen och en förklaring till varför avfallet ska minska med just 35 procent. Rådet anser att flera av delmålens formuleringar bör förstärkas, och dess förväntade bidrag till en omställning förtydligas.

Konsumtionens påverkan på klimatet har fått en tydligare roll än tidigare i LundaEko. Tidigare mål har fokuserat på kommunorganisationens egen konsumtion vilket nu har kompletterats med mål som beaktar hushållens konsumtion. Enligt *delmål 3* ska utsläppen av växthusgaser minska till 5 ton per invånare år 2030, varav kommunen ska stå för högst 0,3 ton. Målet har sitt ursprung i Skånes klimat- och energistrategi från 2018, men Rådet ställer sig frågande till hur målet om just 5 ton per invånare tagits fram. På nationell nivå har de konsumtionsbaserade utsläppen minskat från cirka 11,5 ton per invånare 1993 till 8 ton per invånare 2018.⁵ En utsläppsnivå på 5 ton per invånare 2030 motsvarar en nedgång på knappt 60 procent jämfört med 1993 års nivå, det vill säga en lägre minskningstakt än vad som är satt för de totala utsläppen inom kommunens geografiska område (80 procent).

Uppföljning av målet – Indikatorer

Valet av indikatorer är otydligt och det är oklart hur enskilda indikatorer ska kunna påvisa att de respektive delmålen nås. Ytterligare en svaghet är att flera indikatorer saknar siffrsatta målvärden. Flera av delmålen är generellt uttryckta i termer av att ”verka för” eller ”vara förebild för”. Indikatorerna ger en möjlighet att specificera hur utvecklingen ska se ut för att kommunen ska kunna säga sig ha uppnått dessa delmål. Så är nu inte fallet. Vidare är indikatorerna främst framtagna för att mäta slutdestinationen, men inte vägen dit. I uppföljningen av de konsumtionsbaserade utsläppen (*delmål 3*) föreslås indikatorer för utsläpp av växthusgaser per kommuninvånare. Denna typ av indikatorer skulle kunna kompletteras med indikatorer för uppföljning av förändringar i konsumtionsmönster som påvisar förändring i en önskvärd riktning.

5. Naturskyddsföreningen, 2017

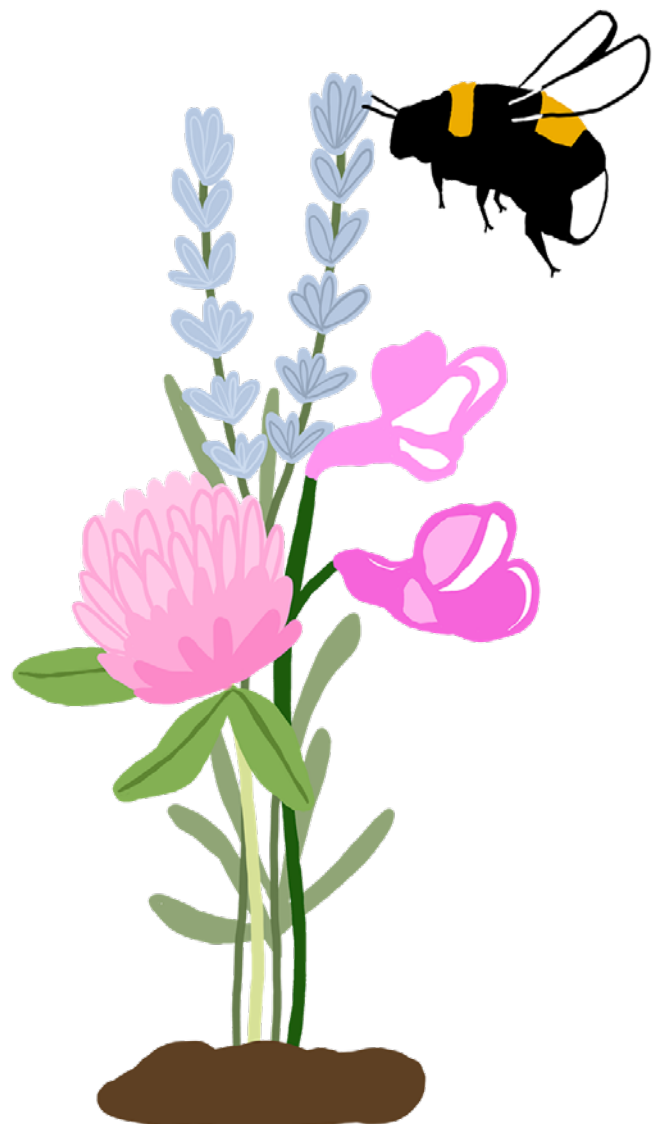
3.6. Biologisk mångfald och Ekosystemtjänster

Rådet har valt att inte kommentera delmålen i det prioriterade området Biologisk mångfald och ekosystemtjänster i sin helhet, utan istället fokusera granskningen på dess relation till de områden som berör markanvändning, framförallt delmålen om hållbar livsmedelsproduktion (1.5), kolinlagring (3.3), förebyggande klimatanpassning (3.6) och jordbruksmark (4.4).

För att skapa en hållbar och klimatneutral kommun är hushållning med markresurser central. Uppdelningen i olika delmål och i en stor mängd indikatorer relaterade till markanvändning är svår att överblicka och försvårar möjligheterna att förstå helheten. En förutsättning för förebyggande klimatanpassning är en god förvaltning och utveckling av reglerande ekosystemtjänster. Förutsättningarna för en god boende- och närmiljö handlar bland annat om tillgång till olika typer av ekosystemtjänster såsom skugga men också grönstrukturer och biologisk mångfald. Rådet förespråkar en integration av målområden och indikatorer som berör markanvändning i ett kompletterande avsnitt. En sådan ansats skulle tydliggöra målkonflikter mellan olika intressen och effekterna av kvalitetshöjande åtgärder.

I LundaEko föreslås ett 60-tal indikatorer inom detta område och Rådets skulle rekommendera att begränsa till färre och tydligare indikatorer. Rådet ser också svårigheter med att utveckla indikatorer för ekosystemtjänster. Då värdena av dessa är svåra att beräkna blir risken stor att man fokuserar på indikatorer som uppfattas som enklare att mäta (till exempel pollinering och kolinlagring). Rådet vill även uppmärksamma behovet av att särskilja mellan indikatorer som mäter ekosystemtjänster och indikatorer som mäter biologisk mångfald då det finns potentiella trade-offs mellan dessa.

4. Rådets slutsatser

Lunds kommuns klimatarbete har hittills resulterat i att de totala utsläppen av växthusgaser halverats mellan 1990 och 2018, vilket betyder att det övergripande etappmålet till 2020 uppnåtts. Det fortsatta klimatarbetet kommer att vara mer utmanande och för att möta denna utmaning påbörjade Lunds kommun 2019 arbetet med att uppdatera sitt miljömålsprogram LundaEko. Nedan presenterar Rådet sina övergripande slutsatser gällande uppföljningen av det gällande miljömålsprogrammet LundaEko II (2014-2020) och granskningen av nya och uppdaterade mål i det föreslagna LundaEko (2021-2030). Slutsatserna i detta avsnitt är av övergripande karaktär och kompletterar de mer specifika kommentarer som presenterats i kapitel 2 och 3.

4.1. LundaEko II (2014-2020)

Rådets bedömning är att Lunds kommun fortsatt bedriver ett aktivt arbete för att uppnå sina klimatmål, och flera av delmålen för 2020 har uppnåtts eller är på väg att uppnås. Samtidigt identifierar Rådet ett antal utmaningar för det lokala klimatarbetet framöver:

- För att nå utsläppsmålen för 2030 och 2050 behöver utsläppen av växthusgaser minska i snabbare takt, och i sektorer som är svårare att ställa om. Det gäller särskilt transportsektorn och jordbruket, som tillsammans står för ungefär två tredjedelar av de lokala utsläppen av växthusgaser⁶.
- Minskningen av växthusgaser under de senaste åren har varit betydande, men beror till stor del på åtgärder som kommunen har direkt rådighet över. Framöver måste kommunens insatser för en klimatomställning i större utsträckning inkludera områden där kommunen saknar direkt rådighet. För detta krävs samverkan med andra samhällsaktörer.
- Klimatanpassningsarbetet behöver förstärkas för att i all kommunal verksamhet och planering integrera behovet av klimatanpassningsåtgärder.

4.2. LundaEko (2021-2030)

I årets rapport har Rådet granskat förslaget till uppdatering av LundaEko. Övergripande slutsatser av denna granskning är:

- LundaEko (2021-2030) visar på en *progression* i kommunens klimatarbete jämfört med tidigare miljömålsprogram. Klimatarbetet breddas med ett nytt delmål om kolinlagring och en vidareutveckling av målsättningarna inom områdena klimatanpassning samt hållbar konsumtion och produktion. Därutöver har mål och delmål inom klimat, energi och transporter, boende och närmiljö samt ekosystemtjänster skärpts och förtydligats.
- LundaEko är omfattande men Rådet saknar bakgrundsmaterial med *nulägesbeskrivning och framtidsscenarioer* som beskriver de områden som kommunen behöver fokusera på för att nå de övergripande målen.
- LundaEko (2021-2030) visar på en ambition att vidga kommunens åtaganden till områden bortom den kommunala verksamhetens egen rådighet, och miljömålsprogrammet vänder sig i större utsträckning än tidigare till näringsliv och medborgare. I förslaget indikeras med hjälp av symboler huruvida delmålen kan nå inom den egna verksamheten eller om det krävs agerande av fler aktörer för att nå målet. Rådet menar emellertid att *graden av rådighet* behöver tydliggöras så att det framgår i vilken omfattning delmålen kan uppfyllas genom insatser i den egna verksamheten och i vilken utsträckning måluppfyllelsen kommer att bero på insatser av andra. Ett tydligt exempel är delmålet för konsumtionsbaserade utsläpp.

6. En mer detaljerad granskning har presenterats i Rådets rapporter från 2019 och 2020.

- Rådet välkomnar att *ansvariga* för varje delmål anges. I de flesta fall är Kommunstyrelsen huvudansvarig med ansvar för samordning mot angivet mål. Rådet anser det vara lämpligt att lägga huvudansvaret på högsta politiska nivå, medan det operativa ansvaret för att utforma och genomföra relevanta åtgärder, samt rapportera resultat läggs på andra enheter i kommunen. För några delmål har emellertid huvudansvaret lagts på en eller flera nämnder vilket gör ansvarsfördelningen och samordningen otydlig. En välfungerande *samordning* mellan nämnder och styrelser är avgörande för ett framgångsrikt klimatarbete.

Delmål

- De presenterade delmålen spänner över flera viktiga områden, men Rådet saknar *motivering* och underlag för val av flertalet delmål. Rådet anser att det är svårt att se hur delmålen sammantaget bidrar till att uppfylla de övergripande målen. Vissa delmål är frikopplade från övergripande mål och det finns luckor i uppsatta delmål för att nå de övergripande målen.
- Flera delmål är *ambitiösa* och visar på en vilja att gå före, medan andra mål är *otillräckliga*, såsom målet för mobilitet som inte når upp till tidigare målsättningar inom LundaMaTs-arbetet, eller målsättningarna för ekosystemtjänster som inte är heltäckande.
- Rådet uppskattar att många delmål är konkreta och *uppföljningsbara*. Vissa är kvantitativa medan andra är så kallade inriktningsmål som pekar ut viktiga förändringar som krävs för att nå de övergripande målen. Rådet ser emellertid vissa mål som vaga och luddiga i sina formuleringar, såsom att kommunen ska ”verka för” eller ”vara förebild för”. Dessa delmål behöver utvecklas vidare och konkretiseras.
- Flera *delmål är relaterade till varandra* i LundaEko. Rådet anser att det är viktigt att tydliggöra dessa kopplingar och redogöra för hur de sammantaget bidrar till minskade klimatutsläpp eller en förstärkt klimatanpassning. Det gäller exempelvis sammankoppling av utsläppsmålet för transporter och mobilitetsmålet; samt klimatmål för konsumtion, produktion och en cirkulär ekonomi. Flertalet delmål som berör markanvändning är sammankopplade såsom delmålen för klimatanpassning, kolsänkor, biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Då målen inte kopplas samman finns en risk att målkonflikter och synergier i klimat- och hållbarhetsarbetet inte uppmärksammas.

Indikatorer och uppföljning

- Antalet *indikatorer* i LundaEko är överlag många, men motiven till valet av enskilda indikatorer är inte alltid tydliga och det är många gånger otydligt hur enskilda indikatorer bidrar till att följa upp olika delmål.
- Rådet har i samband med tidigare års granskningar påpekat att den nationella statistiken som ligger till grund för uppföljning av utsläppsmålen varierar till följd av uppdaterade mätserier och data för *basåret* 1990. Rådet bedömer att förändringen av basår till 2010 kommer att underlätta uppföljningen från år till år.
- Rådet har tidigare uppmärksammat att det finns problem när det kommer till *data på kommunal nivå*. Detta problem förstärks genom att många av de nya indikatorerna i LundaEko mäter samhällsutvecklingen för hela det geografiska området. Data över konsumtionsbaserade utsläpp är ett exempel med bristfällig lokal data. Rådet anser att kommunen bör tydliggöra vilken data och vilka datakällor som används för uppföljning och utvärdering, vilka osäkerheter som finns i dessa data och hur sådana osäkerheter tas i beaktande. Kommunen bör visa stor försiktighet både i tolkning och kommunikation av data när det finns risk för stora mätfel. Insamling av data på sektorsnivå behöver också utvecklas och säkerställas.
- I LundaEko framgår det inte hur delmålen ska utvärderas och Rådet ser gärna att detta tydligt framgår och att *utvärderingsmetodiken dokumenteras noggrant*. Detta för att tydliggöra osäkerheter i beräkningarna och förenkla vidareutvecklingen av metodiken. I fallet med kolinlagring är det viktigt att beskriva hanteringen av indikatorn om ökad kolinlagring till följd av projekt, i de fall där andra kommuner än Lunds kommun är inblandade. Ett exempel är användning av biokol från andra kommuner, där det är viktigt att klimateffekten bara räknas hem på ett ställe.

5. Rådets rekommendationer

Lunds kommun har en uttalad ambition om att bedriva ett aktivt lokalt klimatarbete. Som en del av detta arbete har kommunen uppdaterat klimatmålen i kommunens miljömålsprogram LundaEko, en viktig pusselbit för en transformativ klimatomställning. Rådets granskning av kommunens klimatarbete visar på progression, men för att ligga i framkant behöver kommunen både förtydliga och konkretisera sin strategi för att öka tempot i omställningen. Nedan presenterar Rådet sina viktigaste rekommendationer för det framtida klimatarbetet och utformningen av LundaEko.

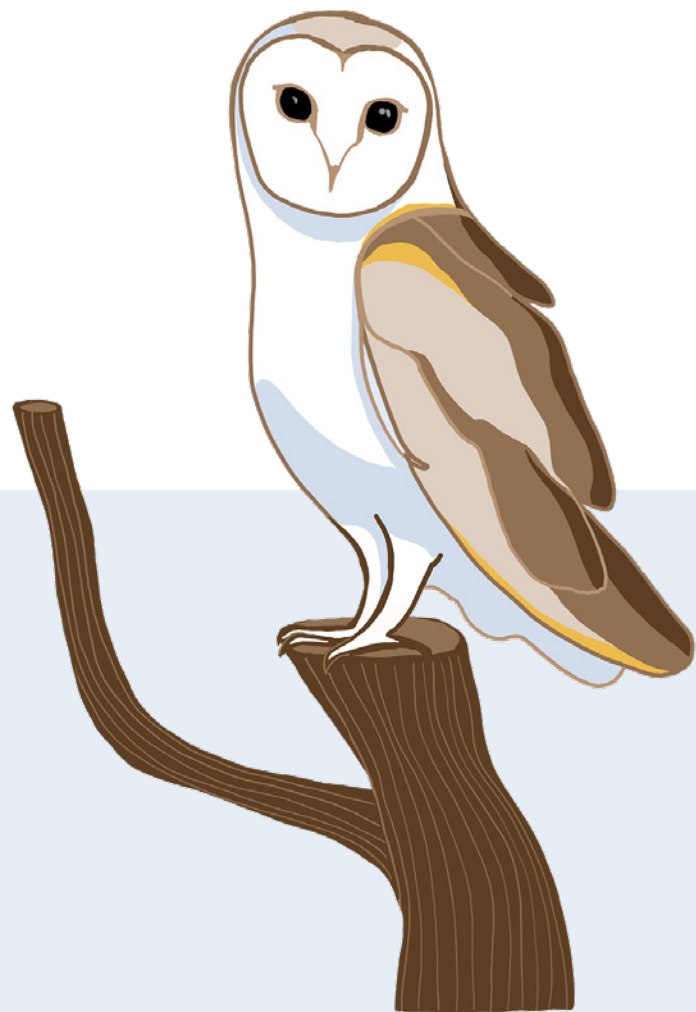
Rådet noterar kommunens ambition att utveckla ett transformativt klimatarbete, och ser behov av att arbeta in LundaEko i ett större omställningsarbete (se Ruta 8). Rådet rekommenderar kommunen att:

- Ta fram en *färdplan* för klimatarbetet där övergripande mål definieras och tydliggör hur dessa långsiktiga mål kopplas till kortsiktiga delmål och val av indikatorer. En sådan färdplan skulle utgöra ett viktigt komplement till utformningen av LundaEko och motivering av de klimatrelaterade målen (övergripande mål och delmål). En färdplan skulle även fungera som vägledning för genomförandet av LundaEko och möjliggöra tydlig kommunikation gentemot andra aktörer, vilket är särskilt viktigt inom områden där kommunen saknar direkt rådighet.
- Formulera en tydlig och sammanhållande *narrativ* (berättelse) för den lokala klimatomställningen som stärker kommunikationen om kommunens klimatarbete och motiverar andra aktörer att agera och bidra till samverkan i omställningsarbetet.
- Utveckla en övergripande strategi och *handlingsplan för samhällsstyrningen* som stödjer det praktiska genomförandet av klimatarbetet och förtydligar vilka insatser som behövs för att nå uppsatta mål. Rådet föreslår att det tydliggörs vilken roll kommunen kan spela för måluppfyllelsen genom att definiera konkreta insatser och åtgärder i områden med direkt rådighet, indirekt rådighet och rådighet genom samverkan. Kommunen bör också beakta hur nationella (och internationella) initiativ och åtgärder kan bidra till måluppfyllelsen och i genomförandet av det lokala klimatarbetet.
- Utveckla en övergripande strategi och *handlingsplan för fördjupad samverkan* med akademi och näringsliv inom *forskning och innovation* för att säkerställa nytänkande, kunskapsutveckling och innovativ problemlösning i det lokala klimatomställningsarbetet.
- Säkerställa ett tydligt huvudansvar och samordningsansvar för genomförandet av LundaEko, samt att institutionalisera en sammanhållen och över tid bestående organisation för styrning, genomförande och systematisk uppföljning av det lokala klimatarbetet.

Rådet uppskattar uppdateringen av miljömålsprogrammet LundaEko och den breda ansatsen som även adresserar områden såsom konsumtionsrelaterade utsläpp, hållbar markanvändning och lokala kolsänkor. Rådet ser dock behov av vidareutveckling och rekommenderar kommunen att:

- Utveckla en tydligare *systematik och struktur* i formuleringen av mål, delmål och indikatorer, som konkretiserar målen samt specificerar valet av indikatorer och redogör för hur dessa kan bidra till kommunens arbete för att nå delmålen. En tydlig färdplan underlättar en sådan systematik.

- Koppla samman delmål med varandra, och *förtydliga potentiella målkonflikter och synergieffekter*. Rådet förespråkar att eventuella målkonflikter och synergieffekter identifieras för varje delmål. Exempelvis behöver för markanvändning potentiella målkonflikter och synergieffekter förtydligas under klimatanpassning, kolsänkor, biologisk mångfald och ekosystemtjänster.
- Tydliggöra *graden av rådighet* för att uppnå delmålen och behovet av samverkan, och beskriva i vilken omfattning delmålen kan uppfyllas genom insatser i den egna verksamheten och till hur stor del måluppfyllelsen kommer att bero på insatser av andra aktörer.
- *Vidareutveckla (eller i vissa fall begränsa) antalet indikatorer och säkerställa att det finns data för uppföljning av dessa indikatorer*. Det är viktigt att samtliga indikatorer är uppföljningsbara och Rådet förespråkar en kombination av indikatorer som används för uppföljning av slutmål och indikatorer för uppföljning av inriktningsmål, för att kunna bedöma viktiga förändringar i samhället som krävs för att nå de övergripande målen.
- Fortsatt arbeta för ett *robust system för uppföljning och datainsamling* och säkerställa att det finns resurser för att arbeta med detta. Utvärderingsmetodiken behöver dokumenteras noggrant, för att tydliggöra osäkerheter i beräkningarna och förenkla vidareutveckling.

Lunds kommuns klimatpolitiska råd presenterar i Rapport 2021 ett antal rekommendationer för kommunens fortsatta arbete med en klimatomställning.

Tre huvudrekommendationer är följande:

- Ta fram en färdplan för klimatarbetet där övergripande och långsiktiga mål definieras, och tydliggör hur dessa kopplas till kortsiktiga delmål och val av indikatorer i LundaEko.
- Formulera ett tydligt och sammanhållande narrativ (berättelse) för den lokala klimatomställningen för att stärka kommunikationen om kommunens klimatarbete och motivera andra aktörer att agera och bidra till samverkan i omställningsarbetet.
- Utveckla en övergripande strategi och handlingsplan för samhällsstyrningen som stödjer det praktiska genomförandet av klimatarbetet och förtydligar vilka insatser som behövs för att nå uppsatta mål.

**LUNDS
KOMMUNS
KLIMAT
POLITISKA
RÅD**